

ISSN 2311–4932

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний політехнічний університет

*30-річчю
Народного Руху України
присвячується*

ІНТЕЛІГЕНЦІЯ І ВЛАДА

Серія: ІСТОРІЯ

Збірник наукових праць

Виходить двічі на рік

Заснований у березні 2002 року

Випуск 40. 2019

Одеса
«Екологія»
2019

УДК 94(477)(082)

Засновник: Одеський національний політехнічний університет

Сороковий науковий збірник «Інтелігенція і влада» серії «Історія» містить статті, в яких на основі архівних матеріалів, періодичної преси та інших джерел висвітлюються малодосліджені питання діяльності інтелігенції та владних інституцій України різних епох, зокрема нової та новітньої доби, науково-педагогічної діяльності, міського самоврядування та адміністративного управління, політики влади щодо інтелігенції; постаті видатних представників української інтелігенції; історіографії та джерелознавства.

Збірник призначений для науковців, аспірантів, студентів історичних спеціальностей, краєзнавців, музейних працівників та всіх, хто цікавиться історією України.

Свідоцтво про державну реєстрацію збірника «Інтелігенція і влада» серії КВ № 7326 від 21.05.2003 р.

Визнаний фаховим Постановами президії ВАК України № 2–05/1 від 19.01.2006 р., № 1–05/2 від 10.03.2010 р., № 1021 від 7.10.2015 р.

ISSN 2311–4932.

Збірник індексується зарубіжними наукометричними та іншими базами даних:

Російський індекс наукового цитування (РІНЦ);

Бібліографічна база даних Slavic Humanities Index;

Міжнародна пошукова система «Google Scholar».

Збірник також представлено в національних базах і бібліотеках:

Загальнодержавний репозитарій «Наукова періодика України»;

Загальнодержавна база даних «Україніка наукова» (реферативний журнал «Джерело»)

Рекомендовано до друку вченою радою Одеського національного політехнічного університету. Протокол № 4 від 26.12.2017 року.

Наша адреса: кафедра історії та етнографії України, Одеський національний політехнічний університет, проспект Т. Г. Шевченка, 1, м. Одеса, 65044, тел.: (048) 705–83–14, (048) 705–84–04; e-mail: inteligencia.i.vlada@gmail.com

Головний редактор:

Г. І. Гончарук, д-р іст. наук, проф., заслужений працівник освіти України

Редакційна рада:

Г. О. Оборський, д-р техн. наук, проф., заслужений працівник освіти України, ректор (Одеський національний політехнічний університет, Україна);

О. П. Ресит, д-р іст. наук, проф., член-кореспондент Національної академії наук України, заслужений діяч науки і техніки України (НАН України, м. Київ, Україна);

В. М. Хмарський, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

В. Л. Цубенко, д-р іст. наук, проф. (Одеська державна академія будівництва та архітектури, Україна)

Редакційна колегія:

О. А. Бачинська, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

Вацлав Вежбенец, докт. габіт. (істор.), проф., ректор Державної вищої технічно-економічної школи ім. о. Броніслава Маркевича у м. Ярославі (Польща);

Т. Г. Гончарук, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

І. С. Гребцова, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

Н. М. Діанова, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

М. М. Зеркаль, д-р іст. наук, проф. (Миколаївський національний університет ім. В. О. Сухомлинського, Україна);

В. Г. Кушнір, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Україна);

В. М. Мордвінцев, д-р іст. наук, проф. (Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, Україна)

Рецензенти:

Ю. В. Котляр, д-р іст. наук, проф. (Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, Україна);

М. І. Михайлуца, д-р іст. наук, проф. (Одеський національний морський університет, Україна);

І. С. Міронова, д-р іст. наук, проф. (Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, Україна)

Шановні читачі!

Редколегія очікує на нові статті з різних проблем історії України. Головною умовою публікації статей є їх відповідність Постанові Президії Вищої атестаційної комісії України від 15.01.2003 р. № 7–05/1 «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліку ВАК України». Згідно з даною Постановою, наукові статті повинні мати такі необхідні елементи: 1) постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями; 2) аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор; 3) формулювання мети статті (постановка завдання); 4) виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття; 5) виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; 6) висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Статті, що не містять наукового апарату і не відповідають вимогам ВАК, не будуть надруковані.

Архів збірника можна переглянути на сайті Науково-технічної бібліотеки ОНПУ, адреса сайту: <http://library.opu.ua/digital/editions/power> та на сайті збірника: <http://history-power.com>

Редколегія

ИНТЕЛЛИГЕНЦИЯ И ВЛАСТЬ

Серия: ИСТОРИЯ

Сборник научных трудов

Выходит дважды в год

Основан в марте 2002 года

Выпуск 40. 2019

УДК 94(477)(082)

Основатель: Одесский национальный политехнический университет

Сороковой научный сборник «Интеллигенция и власть» серии «История» содержит статьи, в которых на основе архивных материалов, периодической прессы и других источников освещаются малоисследованные вопросы деятельности интеллигенции и властных институций Украины различных эпох, в частности нового и новейшего периода, научно-педагогической деятельности, городского самоуправления и административного управления, политики власти относительно интеллигенции; персоналии выдающихся представителей украинской интеллигенции; историографии и источниковедения.

Сборник предназначен для ученых, аспирантов, студентов исторических специальностей, краеведов, музейных работников и всех, кто интересуется историей Украины.

Свидетельство о государственной регистрации сборника «Интеллигенция и власть» серии КВ № 7326 от 21.05.2003 г.

Признан профессиональным Постановлениями президиума ВАК Украины № 2-05/1 от 19.01.2006 г., № 1-05/2 от 10.03.2010 г., № 4 от 29.12.2015 г.

ISSN 2311-4932.

Сборник индексируется зарубежными наукометрическими и прочими базами данных:

Российский индекс научного цитирования (РИНЦ);

Библиографическая база данных Slavic Humanities Index;

Международная поисковая система «Google Scholar».

Сборник также представлен в национальных базах и библиотеках:

Общегосударственный репозитарий «Научная периодика Украины»;

Общегосударственная база данных «Украиника научная» (реферативный журнал «Джерело»)

Рекомендован к печати ученым советом Одесского национального политехнического университета. Протокол № 4 от 26.12.2017 года.

Наш адрес: кафедра истории и этнографии Украины, Одесский национальный политехнический университет, проспект Т. Г. Шевченко, 1, г. Одесса, 65044, тел.: (048) 705-83-14, (048) 705-83-04; e-mail: inteligencia.i.vlada@gmail.com

Главный редактор:

Г. И. Гончарук, д-р ист. наук, проф., заслуженный работник образования Украины

Редакционный совет:

Г. А. Оборский, д-р техн. наук, проф., заслуженный работник образования Украины, ректор (Одесский национальный политехнический университет, Украина);

А. П. Реент, д-р ист. наук, проф., член-корреспондент Национальной академии наук Украины, заслуженный деятель науки и техники Украины (НАН Украины, г. Киев, Украина);

В. М. Хмарский, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

В. Л. Цубенко, д-р ист. наук, проф. (Одесская государственная академия строительства и архитектуры, Украина)

Редакционная коллегия:

Е. А. Бачинская, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

Вацлав Вежбенец, докт. габит. (истор.), проф., ректор Государственной высшей технической-экономической школы им. о. Бронислава Маркевича в г. Ярославле (Польша);

Т. Г. Гончарук, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

И. С. Гребцова, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

Н. Н. Дианова, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

Н. Н. Зеркаль, д-р ист. наук, проф. (Николаевский национальный университет им. В. А. Сухомлинского, Украина);

В. Г. Кушнир, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный университет им. И. И. Мечникова, Украина);

В. М. Мордвинцев, д-р ист. наук, проф. (Киевский национальный университет им. Т. Г. Шевченко, Украина)

Рецензенты:

Ю. В. Котляр, д-р ист. наук, проф. (Черноморский национальный университет им. Петра Могилы, Украина);

Н. И. Михайлуца, д-р ист. наук, проф. (Одесский национальный морской университет, Украина);

И. С. Миронова, д-р ист. наук, проф. (Черноморский национальный университет им. Петра Могилы, Украина)

Уважаемые читатели!

Редколлегия ожидает новые статьи по разным проблемам истории Украины. Главным условием публикации статей является их соответствие Постановлению Президиума Высшей аттестационной комиссии Украины от 15.01.2003 г. № 7-05/1 «О повышении требований к профессиональным изданиям, внесенным в перечень ВАК Украины». Согласно данному постановлению, научные статьи должны иметь такие необходимые элементы: 1) постановка проблемы в общем виде и ее связь с важными научными и практическими заданиями; 2) анализ последних исследований и публикаций, на которые опирается автор; 3) формулировка цели статьи (постановка задания); 4) выделение не решенных ранее частей общей проблемы, которым посвящена статья; 5) изложение основного материала исследования с полным обоснованием полученных научных результатов; 6) выводы из исследования и перспективы дальнейших разведок в данном направлении. Статьи, которые не содержат научного аппарата и не отвечают требованиям ВАК, напечатаны не будут.

Архив сборника можно пересмотреть на сайте Научно-технической библиотеки ОНПУ, адрес сайта: <http://library.opu.ua/digital/editions/power>, а также на сайте сборника: <http://history-power.com>

Редколлегия

INTELLECTUALS AND STATE POWER

History series

Collected Works

Biannual

Established in March 2002

Iss. 40. 2019

Odessa
«Ecology»
2019

UDC 94(477)(082)

Founder: Odessa national polytechnic university

The 40 issue of the «Intellectuals and State Power» collected works, «History» series, contains papers, in which, on the basis of archival materials, periodicals and other sources, scantily explored problems of activities of intellectuals and power institutions of Ukraine of modern and contemporary periods, particularly research and teaching activities, municipal government and administration, government policy towards intellectuals; outstanding Ukrainian intellectuals; specialists in historiography and historical sources are highlighted. The publication is devoted to scientists, postgraduate students and students of history, ethnographers, museum workers and everyone interested in the history of Ukraine.

Certificate of state registration of «Intellectuals and State Power» collected papers: KB 7326, 21.05.2003.

The publication is recognized as professional edition by Decree of Presidium of HAC of Ukraine 2-05/1 as of 19.01.2006, № 1-05/2 as of 10.03.2010, № 1021 as of 7.10.2015.

ISSN 2311-4932.

The publication is indexed by foreign scientometric and other databases:

Russian Science Citation Index (RSCI);

The database «Slavic Humanities Index»;

The International web search engine «Google Scholar».

The publication is also presented in national databases and libraries:

«Scientific Periodicals of Ukraine» National repository;

«Ukrainika naukova» National database («Djerelo» Ukrainian abstract journal)

Recommended for publication by the Academic Council of Odessa national polytechnic university. Minutes № 4 of 26.12.2017.

Address: Department of History and Ethnography of Ukraine, Odessa national polytechnic university, 1 Shevchenko Avenue, Odessa, 65044. Tel.: (048) 705-83-14, (048) 705-83-04; e-mail: inteligencia.i.vlada@gmail.com

Editor-in-Chief:

G. I. Goncharuk, Doctor of History, Professor, Honored Educator of Ukraine

Editorial Council:

G. I. Goncharuk, Doctor of History, Professor, Honored Educator of Ukraine Editorial Council:

G. O. Oborskiy, Dr. Sci. (Tech.), Honored Educator of Ukraine, Rector (Odessa National Polytechnic University, Ukraine);

O. P. Reyent, Doctor of History, Professor, Corresponding Member of National Academy of Sciences of Ukraine, Honoured Science and Technology Worker of Ukraine (NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine);

V. M. Khmars'ky, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

V. L. Tsubenko, Doctor of History, Professor (Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine)

Editorial Board:

O. A. Bachyns'ka, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

Waclaw Wierzbieniec, Dr. Hab. (History), Professor, Rector of Bronislaw Markiewicz State Higher School of Technology and Economics in Jaroslaw (Poland);

T. G. Goncharuk, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

I. S. Grebtsova, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

N. M. Dianova, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

M. M. Zerkal, Doctor of History, Professor (V. O. Sukhomlyns'ky National University of Mykolayiv, Ukraine);

V. G. Kushnir, Doctor of History, Professor (Odessa I. I. Mechnikov National University, Ukraine);

V. M. Mordvintsev, Doctor of History, Professor (Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine)

Peer-reviewers:

Y. V. Kotlyar, Doctor of History, Professor (Petro Mohyla Black Sea State University, Ukraine);

M. I. Mikhailutsa, Doctor of History, Professor (Odessa National Maritime University, Ukraine);

I. S. Mironova, Doctor of History, Professor (Petro Mohyla Black Sea State University, Ukraine)

ЗМІСТ

Dear Readers!

Editorial Board is kindly welcome new articles on various issues of History of Ukraine. For the article to be published, the main condition is to be fulfilled: the paper should comply with the Resolution of the Presidium of the Higher Attestation Commission of Ukraine № 7–05/1 from 15.01.2003 «On raising standards for professional publications listed in the HAC list of Ukraine». In accordance with the Resolution, research papers should contain the following elements: 1) problem statement and its relationship to important scientific and practical tasks; 2) analysis of recent research and publications which formed the basis for the author's work; 3) statement of the purpose of the article (task statement); 4) highlighting of unresolved parts of the problem which are dealt within the article; 5) main body of the research with full explanation of scientific results; 6) findings of the research and prospects for further research in the area.

Articles that do not contain scholarly apparatus and do not meet the requirements of the HAC will not be published.

Our archive is available on the website of the Scientific-technical library of the ONPU: <http://library.opu.ua/digital/editions/power>, and on the website of the «Intellectuals and State Power» collected works: <http://history-power.com>

Sincerely,
Editorial Board

ДО ТРИДЦЯТИРІЧНОЇ ІСТОРІЇ НРУ

- Г. І. Гончарук**
Народний Рух України на сторінках наукового збірника «Інтелігенція і влада» 20
- В. Ф. Деревінський**
Фінансове забезпечення Народного Руху України у 1992–1999 рр. 30
- Н. Д. Краснянська**
Внесок руху «Шістдесятників» у розвиток української культури в другій половині 50–60-х роках 40
- С. Л. Овсієнко, О. В. Мардаренко**
До питання про участь Народного Руху України у виборчій кампанії до місцевих рад у жовтні 2015 року 52
- А. Шановська**
Одеська «Компартійна» передісторія Народного Руху України 71
- О. П. Шипотілова**
Становлення Народного Руху України на Одещині (кін. 1980-х — поч. 1990-х рр.): історіографія проблеми 95
- І. В. Яковлєв**
Іван Драч — батько Народного Руху України 105

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ

- М. М. Вітряк**
Позиція Л. Д. Кучми щодо православної церкви в Україні 114
- Ю. Г. Демедюк**
Особливості державно-церковних взаємин на півдні України у 1991–2010 рр. 126